

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
GAMTOS MOKSLŲ FAKULTETAS
EKOLOGIJOS IR APLINKOTYROS CENTRAS**

**Jovita Trukšinitė
Magistrantūros studijų programa
APLINKOTYRA IR APLIKOTVARKA**

STRĖVOS MIŠKO EUROPINĖS SVARBOS BUVEINIŲ TYRIMAI

Magistro darbas

Mokslinis vadovas
doc., dr. Vytautas Oškinis

Vilnius, 2010

IVADAS

Dabartiniu laikotarpiu daug dėmesio skiriama biologinės ir kraštovaizdžio įvairovės išsaugojimui. Kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės būklę, įskaitant ir saugomas teritorijas, jos išsaugojimo veiksmų poreikį ir specifiką įtakoja baigiamas žemės ir miškų privačios nuosavybės atkūrimas ir su juo susiję procesai, kintantis (dažniausiai – mažėjantis) žemės ūkio intensyvumas, didėjantis privačių miškų naudojimas, statybų, pramonės ir infrastruktūros plėtra, kuri tapo ypač sparti Lietuvai tapus ES nare ir naudojant jos finansinių instrumentų teikiamą paramą [16].

Natūralios ir pusiau natūralios ekosistemos (miškai, pelkės, pievos, vandenys ir smėlynai) užima daugiau kaip trečdalį Lietuvos teritorijos. Daugiausia augalų ir gyvūnų rūšių yra miškuose – Lietuva yra mišriųjų miškų gamtinėje zonoje. Lietuvos miškai yra borealinio (šiaurinio) biogeografinio regiono pietiniame pakraštyje ir tik nedidelė Lietuvos teritorijos dalis patenka į kontinentinį biogeografinį regioną.

Sparčiausiai sausumos ekosistemose nyksta siauros ekologinės specializacijos rūšys ir natūralios buveinės. Jos yra jautrios žemės ir miškų ūkio technologijų kaitai (veiklos intensyvinimui arba tradicinio ekstensyvaus žemės naudojimo nutraukimui). Dėl teritorijų naudojimo pakeitimų didėja natūralių buveinių ir rūšių vietinių populiacijų fragmentacija, blogėja sąlygos rūšims migruoti, keistis genetinė informacija tarp izoliuotų vietinių populiacijų, todėl kyla grėsmė jų išlikimui.

Biologinės įvairovės išsaugojimą tiesiogiai reglamentuoja Laukinės augalijos, Laukinės gyvūnijos ir Saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatymai [29, 28, 30]. Biologinės įvairovės išsaugojimo veiksmus koordinuoja Aplinkos ministerija (Gamtos apsaugos departamento struktūroje yra įsteigtas Biologinės įvairovės skyrius), o saugomose teritorijose juos organizuoja Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos bei įgyvendina saugomų teritorijų direkcijos [16].

Rezervatai, draustiniai ir paveldo objektai, nacionaliniai ir regioniniai parkai, biosferos rezervatai ir biosferos poligonai užima kiek daugiau, nei 15 % šalies ploto. Iš viso yra 5 rezervatai (du iš jų kultūriniai), apie 300 draustinių, 5 nacionaliniai parkai (vienas iš jų istorinis), 30 regioninių parkų (vienas iš jų istorinis), vienas biosferos rezervatas, 26 biosferos poligonai, 3 atkuriamieji sklypai ir daug paveldo objektų. Lietuvoje daugiausia dėmesio skiriama rūšių, įrašytų į Lietuvos Raudonąją knygą išsaugojimui. Taip pat didelis dėmesys yra skiriamas miškams. Pagal europinę augalijos klasifikaciją Lietuvos miškų bendrijos priskiriamos 4 klasėms, o krūmynų 2 klasėms. [36].

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, daugiau rūpinamasi sisteminga kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsauga. Patvirtinta Biologinės įvairovės išsaugojimo strategija ir įgyvendinamas jos veiksmų planas. Šiame dokumente nurodoma, kad vykstant savaiminei renatūralizacijai, didėja miškų ir kitų gamtinių teritorijų plotai, biologinė ir kraštovaizdžio įvairovė [19].

Nacionaliniai teisės aktai, reglamentuojantys biologinės įvairovės išsaugojimą, suderinti su Europos Sąjungos teisės aktais. Taip pat pradėta vykdyti Biologinės įvairovės išsaugojimo ir saugomų

teritorijų planavimo bei tvarkymo 2007-2013 m. programa, skirta Europos Sąjungos struktūrinės paramos strategijos prioritetams įgyvendinti. Ji parengta suplanuoti buveinių ir rūšių apsaugos priemonėms bei saugomų teritorijų planavimo ir tvarkymo darbams, kuriais įgyvendinamas 2007 – 2013 metų Europo Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategijoje, Sanglaudos skatinimo veiksmų programos prioritetas „Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai“ [16].

Temos aktualumas. Strėvos miškas – gamtos vertybių požiūriu vertinga teritorija. Šiam miškui būdingi nemoralinių žolių pušynai su ažuolu pomiškyje. Šiuose šviesiuose medynuose yra įsikūrusios Lietuvoje saugomų termofilinių augalų cenopopuliacijos: kalninė arnika, prūsinis begalis, didžiažiedė juodgalvė, siauralapė plautė, miškinė žiomenė. Labai svarbios yra gegužraibinių šeimos augalų cenopopuliacijos ties Strėvos ištakomis iš Spindžiaus ežero. Tai plačialapė klumpaitė, raudonasis garbenis, tamsialapis skiautalūpis, kurie, dėl besikeičiančių augimviečių sąlygų nyksta. Todėl reikia atkreipti ypatingą dėmesį šioms populiacijoms, išlaikyti jų buvimą. Strėvos miškas – buveinių apsaugai svarbios teritorijos dalis, priklausanti ekologiniam tinklui Natura 2000.